

Kur'ân-ı Kerim'in ezelî oluşu

İstanbul'dan Süleyman Un: “Kur'ân-ı Kerîm ezelî midir? Geçmişte bu konuda tartışmalar olmuş mudur?”

KUR'ÂN EZELİDİR

Kur'ân ezelîdir ve ebedîdir.

Bu hakikati Bediüzzaman Hazretleri uzun bir cümlede Kur'ân'ı tarif ederken şöyle ifade ediyor: “Kur'ân, şu kitâb-ı kebîr-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi; ve âyât-ı tekviniyeyi okuyan mütenevvi' dillerinin tercümân-ı ebedîsi; ve şu âlem-i şehâdet perdesi arkasında olan âlem-i gayb cihetinden gelen iltifatât-ı ebediye-i Rahmâniye ve hitâbât-ı ezeliye-i Sübhâniyenin hazînesi...”¹

Bediüzzaman'ın bir diğer cümlesi de şöyledir: “Kur'ân'ın düsturları, kanunları ezelden geldiğinden, ebede gidecektir.”²

Kur'ân'ın ezelî oluşu hakikatini ortaya koymak ilk dönem ehl-i sünnet âlimleri için zor olmuştur. Batıl mezheplerle tartışmışlar, bedel ödemişlerdir.

MUTEZİLE İLE EHL-İ SÜNNETİN TARTIŞMALARI

Mutezile mezhebi Kur'ân'ın ezelî değil; yaratılmış (mahlûk) olduğunu savunuyordu. Mutezile bu fikirle Allah'ın ezelî oluşunu ispat etmek istiyor, Allah'tan başka hiçbir şeye ezeliyet sıfatı vermemekle de Tevhid inancını korumuş oluyordu.

Bu mezhep, Allah'ın zatının dışında başka şeylerin de kadim ve ezelî olduğunu kabul etmenin, tevhid inancı ile çeliştiğini iddia ediyordu. Bu sebeptendir ki, Kur'ân'ın ezelî değil, sonradan yaratılanlar arasında yer aldığını, çünkü Allah'ın zatının dışında ezelî bir şeyin olmadığını savunuyorlardı.

Oysa ehl-i sünnet âlimleri Mutezile'nin bu görüşüne karşı Allah kelâmı olan Kur'ân'ın mânâ itibarıyla ezelî olduğunu, Kur'ân'ın mânâ itibarıyla ezelî oluşunun Allah'ın zatının ezelî oluşunun bir gereği olduğunu, binaenaleyh Kur'ân'ın mânâ itibarıyla ezelî oluşu ile Allah'ın zatının ezelî oluşu arasında bir çelişmenin asla düşünülemeyeceğini ispat ediyorlardı.

Ehl-i sünnet âlimleri Kur'ân'ın yazıldığı sayfaların, yaprakların, kâğıdın, kalemin, mürekkebin, yazının, harflerin, kelimelerin ise hiç şüphesiz ezelî olmadığını, bunların mahlûk (yaratılmış) olduğunu; fakat bunların mahlûk oluşu ile Kur'ân'ın Allah kelâmı olarak ve mânâ itibariyle ezelî oluşu arasında uzaktan yakından bir alâka bulunmadığını, bu ikisinin karıştırılmaması gerektiğini açık bir şekilde ifade ve ispat ettiler.

SİYASETİN İLME MÜDAHÂLESİ

Bu sırada Abbasî devletinin başında Abdullah el-Me'mun bulunmaktaydı ve Abdullah el-Me'mun Mutezile mezhebinin hızlı bir savunucusuydu. Mutezile mezhebinin güçlenmesi ve yayılması için iktidar gücünü kullanıyor, münâzarâlar düzenliyordu. Nihayet hicrî 212. yılında Mutezile mezhebinin görüşlerini resmî görüş olarak ilân etti ve iktidar gücünü kullanarak karşı görüşleri susturmaya yeltendi. Bu dönem ehl-i sünnet âlimlerinin fikirleri ve görüşleri yüzünden işkenceler görmeye başladığı talihsiz bir dönem olmuştu.

Abdullah el-Me'mun'un Bağdat'taki vekili, Kur'ân'ın mahlûk olduğunu kabul etmeyip, ezelî olduğunu savunan ehl-i sünnet âlim ve müçtehitlerinden Ahmed ibni Hanbel'i yakalattı, ellerine kelepçe vurdurdu ve halifenin huzuruna gönderdi. Bu sırada halife öldü.

AHMED ibni HANBEL'İN ÇİLESİ

Fakat yeni halife Mu'tasım da Mutezile rejimini güdüyordu. Yeni halife, inancından taviz vermeyen, içtihatlarını açıklamaktan da geri durmayan Ahmed ibni Hanbel'i Bağdat zindanlarına attırdı ve orada işkence ettirdi.

Ahmed ibni Hanbel'in çilesi 28 ay sürdü. Nihayet ona Kur'ân'ın yaratıldığı fikrini kabul ettiremeyince serbest bıraktılar. Ahmed ibni Hanbel uzun süre yara bere içinde kaldı. Bu sürede bile ilim çalışmalarından geri durmadı.

Mu'tasım ölünce yerine geçen Halife Vâsık da Mutezile rejimini sürdürdü. Bu dönemde Ahmed ibni Hanbel'e yeniden hapis yolları gözüktü. Fakat Ahmed ibni Hanbel'in halk nezdindeki itibarından korkan iktidar, artık ona zulmetmekten çekindi. Bununla beraber ders vermesini, fikir açıklamasını, fetva vermesini, hadis rivayet etmesini yasakladılar.

Nihayet Vâsık'ın da ölmesiyle yerine geçen El-Mütevekkil devrinde Mutezile mezhebi saraydan yüz bulamadı. El-Mütevekkil âlimlere hürmetkârdı. Mutezile fikrinde olanların yetkilerini aldı, görevlerine son verdi ve onları sarayından uzaklaştırdı.

Dipnotlar:

1- Sözlər, s. 330; İşaratü'l-İ'caz, s. 15

2- Sözlər, s. 372